

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 2
Academic Leadership of School Administrators under the Yala
Primary Education Service Area Office 2

¹พระวุฒิชัย สุขสวัสดิ์

Phra Vutichai Sooksavat

²ดร.อริสรา บุญรัตน์

Dr.Arisra Boonrat

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Hatyai University

¹ Corresponding Author, Email: phravutichai.soo045@hu.ac.th

Received May 17, 2022; Revised June 9, 2022; Accepted: June 13, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 2 จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .978 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าเอฟ ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือการประเมินผลการสอนของครู การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน การวางแผนเพื่อการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู มุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร และการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตามลำดับ

2) ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน และการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีความแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สำหรับรายด้านการประเมินผลการสอนของครู การวางแผนเพื่อการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูมีความแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและทุกรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา; การศึกษาปฐมศึกษา

Abstract

This Article aimed to study 1) Academic Leadership of School Administrators under the Yala Primary Education Service Area Office 2 2) to compare academic leadership of school administrators under the Yala Primary Educational Service Area Office 2, classified by experience and the size of the school. The sample group includes Teachers under the Yala Elementary Education Service Area Office, District 2, were 293 people. The sample size was determined using Krejcie & Morgan tables. The class was randomly assigned according to the school size by using the method to compare the number of teachers in each school. The samples were then a simple random sampling method. The instrument used was a 5-level estimation scale questionnaire with a confidence value of .978. The statistics used the percentage, mean, standard deviation and F-test. The research results were found that:

1. Academic Leadership of School Administrators under the Yala Primary Educational Service Area Office 2, in overall and in terms of aspects, it was at a high level. When considering each aspect, it was found that it was at a high level in all aspects as well. sorted in descending order is to evaluate the teacher's teaching student learning evaluation Planning for the development of professional advancement of teachers Perspectives and trends in curriculum change and organizing programs for children with special needs, respectively.

2. Teachers with different working experiences have opinions on academic leadership of educational institution administrators, overall and in terms of perspectives and trends in curriculum changes student learning evaluation and organizing programs for children with special needs. There was a statistically significant difference at the .001 level for teachers' teaching evaluation. The planning for teacher professional advancement was statistically different at the .01 level.

3. Teachers who work in educational institutions of different sizes have opinions on academic leadership of educational institution administrators, overall and in all aspects. There was a statistically significant difference at the .001 level.

Keywords: Academic Leadership; School Administrators; Primary Education

บทนำ

การศึกษานับเป็นเครื่องมือสำคัญอันทรงพลังในการนำมาใช้เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของปัจเจกบุคคลเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพสามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศ สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เนื่องจากสถานศึกษามีภารกิจในการให้การศึกษาอบรมแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไปของสังคมหรือชุมชนที่มาขอรับบริการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ที่กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

ผู้บริหารสถานศึกษานับเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการสร้างสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงสุดทัดเทียมในระดับสากล ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปรับบทบาทหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานบริหารการศึกษาในรูปแบบใหม่ และเพื่อเป็นไปตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของมาตรฐานการศึกษาชาติ ในฐานะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้และประสบการณ์ วิชาชีพตามที่คุรุสภากำหนด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) โดยผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของงานวิชาการ และมีบทบาทในการบริหารสถานศึกษาที่สำคัญคือ บทบาทในการเป็นผู้กำหนดนโยบายทิศทางการบริหารงานของสถานศึกษา บทบาทการเป็นนักวางแผน (Planner) วางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว บทบาทการเป็นผู้ตัดสินใจ (Decision Maker) บทบาทการจัดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) เป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง และบทบาทในเป็นผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader Catalyst) เพื่อให้ผู้อื่นคล้อยตาม ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ (เคนซีควิส, Knezevick, 1984, อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2555) การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาองค์กร และพัฒนาองค์กรให้ไปสู่การเรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์ได้นั้น จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่ดีและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้การบริหารงานจะประสบความสำเร็จได้ผู้บริหารจะต้องใช้ภาวะผู้นำเพื่อกระจายความรับผิดชอบอย่างเป็นธรรมไปสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้จักใช้ภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับทุกสภาพการณ์ได้ ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำ เป็นตัวอย่างในด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความศรัทธา ความเชื่อมั่นและความเลื่อมใสในตัวผู้บริหาร เพื่อให้หน่วยงานหรือองค์กรเกิดประสิทธิผลสูงสุดและเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน การแสดงออกของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของครูและนักเรียนเป็นอย่างมาก อันส่งผลถึงคุณภาพการบริหารงานในโรงเรียนว่าจะประสบความสำเร็จเพียงใด ฉะนั้นประสิทธิผลของหน่วยงานหรือองค์กร ถือเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนา (กิตติวรรณ แสนโท, 2556) ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมเป็นกำลังหลักสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จและดำเนินภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในบทความนี้ได้เสนอแนวคิดด้านภาวะผู้นำทางวิชาการหลายแนวคิด แนวคิดที่มีผู้นิยมหรือให้ความสนใจคือแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของเซย์ฟาร์ธ (Seyfarth, 1999) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร เป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ๆ กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ การกิจและเป้าหมายที่ชัดเจนกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร 2) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เช่นการกำหนดนโยบาย กำหนดเวลาการวัดและประเมินผล ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการวัดและประเมินผล ส่งเสริมให้ครูร่วมกันสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล 3) ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการเป็นพิเศษ เช่น การรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนเข้าเรียนในโรงเรียน วางแผนจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่งตั้งคณะกรรมการดูแลการจัดการศึกษา รวบรวมข้อมูลนักเรียนไว้อย่างเป็นระบบ 4) ด้านการประเมินผลการสอนของครู เช่นการจัดทำแผนการประเมินผล การปฏิบัติงานของครู การพิจารณาความดีความชอบจากผลการปฏิบัติงาน ควบคุมกระบวนการจัดการเรียนการสอน และ 5) ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู เช่นการกำหนดนโยบายเป้าหมายในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู ศึกษาสภาพปัญหา ความจำเป็นในการพัฒนาสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมอบรม สนับสนุนให้ครูศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เป็นต้น และหากผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมเป็นการบ่งบอกหรือแสดงออกถึงความสามารถในการบริหารจัดการงานด้านวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการบริหารโรงเรียน เพื่อการบรรลุเป้าหมายของการบริหารโรงเรียน

พื้นที่ในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 2 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังจะเห็นได้จากการกำหนด วิสัยทัศน์ว่า “เป็นองค์กรคุณภาพที่ทันสมัย ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21” และได้กำหนดพันธกิจไว้ว่า ต้องการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถทักษะตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น สร้างโอกาสให้ประชากรวัยเรียนทุกคน เข้าถึงบริการการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมรวมทั้งการพัฒนาศักยภาพ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง และมียุทธศาสตร์ในการบริหารงาน คือ 1) การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้ 2) พัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา 3) สร้างโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ และ 4) พัฒนาคุณภาพระบบการบริหารจัดการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2, 2564)

บทความนี้ต้องการเสนอภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ต่อการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาคุณภาพของสถานศึกษา นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเขต 2 เพื่อนำเสนอเป็นสารสนเทศ และแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอันจะส่งผลต่อความสำเร็จของการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาคุณภาพของครูและบุคลากร และคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,441 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 306 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดสถานศึกษา โดยใช้วิธีการเทียบสัดส่วนจำนวนครูผู้สอนในแต่ละโรงเรียน แล้วจึงสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียนโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยพัฒนามาจากงานของ (จุฑาทิพย์ ชัยบัณฑิต, 2560) และ (จิราภา ทิศวงศ์, 2561) รวมทั้ง (พิชญภา สอนสร้อยทอง, 2562) แบบสอบถามมีคำถามรวม 41 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) แต่ละข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .978

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 306 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดสถานศึกษา โดยใช้วิธีการเทียบสัดส่วนจำนวนครูผู้สอนในแต่ละโรงเรียน แล้วจึงสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียนโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลผ่าน Google Form

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามในแต่ละชุด ได้จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 95.75 จากนั้นนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งภาพรวมรายด้านและรายข้อและแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ซึ่งแบ่งค่าช่วงคะแนนเป็นช่วงๆ โดยมีความหมายดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.50-5.00	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด
3.50-4.49	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก
2.50-3.49	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง
1.50-2.49	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย
1.00-1.49	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วได้ใช้วิธีการเขียนพรรณนาสรุป

ผลการการศึกษา

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายะลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$, S.D.= .47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือด้านการประเมินผลการสอนของครู ($\bar{X}=4.29$, S.D.= .52) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ($\bar{X}=4.24$, S.D.= .53) ด้านการวางแผนเพื่อการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู ($\bar{X}=4.21$, S.D.= .56) ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร ($\bar{X}=4.20$, S.D.= .49) และด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ($\bar{X}=4.14$, S.D.= .52) ตามลำดับ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ได้มีความตระหนักต่อภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหาร จึงได้มีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา และจัดกิจกรรมพัฒนาส่งเสริมในด้านนี้อย่างต่อเนื่องส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังตารางที่ 1

(n=293)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. มุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร	4.20	.49	มาก
2. การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน	4.24	.53	มาก
3. การจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	4.14	.52	มาก
4. การประเมินผลการสอนของครู	4.29	.52	มาก
5. การวางแผนเพื่อการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู	4.21	.56	มาก
รวม Y_{tot}	4.21	.47	มาก

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าโดยภาพรวมครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน และการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีความแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังตารางที่ 2

ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. มุมมองและแนวโน้มการ เปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	2	3.833	1.917	8.141***	.000
	ภายในกลุ่ม	290	68.273	.235		
	รวม	292	72.106			
2. การประเมินผลการเรียนรู้ของ นักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	5.117	2.558	9.405***	.000
	ภายในกลุ่ม	290	78.885	.272		
	รวม	292	84.002			
3. การจัดโครงการสำหรับเด็กที่มี ความต้องการพิเศษ	ระหว่างกลุ่ม	2	4.906	2.453	9.531***	.000
	ภายในกลุ่ม	290	74.644	.257		
	รวม	292	79.550			
4. การประเมินผลการสอนของครู	ระหว่างกลุ่ม	2	3.136	1.568	5.820**	.003
	ภายในกลุ่ม	290	78.125	.269		
	รวม	292	81.261			
5. การวางแผนเพื่อการพัฒนา ความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู	ระหว่างกลุ่ม	2	4.002	2.001	6.517**	.002
	ภายในกลุ่ม	290	89.052	.307		
	รวม	292	93.055			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	4.035	2.018	9.383***	.000
	ภายในกลุ่ม	290	62.352	.215		
	รวม	292	66.387			

** $p \leq .01$, *** $p \leq .001$

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 โดยภาพรวมและทุกรายด้าน พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังตารางที่ 3

ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. มุมมองและแนวโน้มการ เปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	2	27.783	13.891	90.890***	.000
	ภายในกลุ่ม	290	44.323	.153		
	รวม	292	72.106			
2. การประเมินผลการเรียนรู้ของ นักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	33.043	16.521	94.021***	.000
	ภายในกลุ่ม	290	50.959	.176		
	รวม	292	84.002			
3. การจัดโครงการสำหรับเด็กที่มี ความต้องการพิเศษ	ระหว่างกลุ่ม	2	22.479	11.239	57.111***	.000
	ภายในกลุ่ม	290	57.071	.197		
	รวม	292	79.550			
4. การประเมินผลการสอนของครู	ระหว่างกลุ่ม	2	32.502	16.251	96.656***	.000
	ภายในกลุ่ม	290	48.759	.168		
	รวม	292	81.261			
5. การวางแผนเพื่อการพัฒนา ความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู	ระหว่างกลุ่ม	2	37.456	18.728	97.683***	.000
	ภายในกลุ่ม	290	55.599	.192		
	รวม	292	93.055			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	29.724	14.862	117.554***	.000
	ภายในกลุ่ม	290	36.664	.126		
	รวม	292	66.387			

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ สอง (พ.ศ. 2552-2561) เป็นต้นมาจวบจนปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักรู้ มี กระบวนการพัฒนาตนเอง รวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ซึ่งเป็นต้น สังกัด ได้จัดให้มีการเข้ารับการอบรมในด้านการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ สอดคล้องกับ (จรรยา กลิ่น มาตาชาติ, 2562) ที่ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการ ดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานีเขต 4 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนานักเรียนโดย รวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ (วิเศษ ผลทอง, 2562) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดการบูรณาการ โดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก และสอดคล้องกับ (ณิชาวรรณรัฐ ของดี, 2563) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนอำเภอวังเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 3 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน และการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สำหรับรายด้านการประเมินผลการสอนของครู การวางแผนเพื่อการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน อาจมีการทำงานจากโรงเรียนอื่นๆ มาบ้าง บางท่านเพิ่งเริ่มงาน ทำให้ครูได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายกัน ประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับอาจมีความแตกต่างกันไปตามภารกิจของงาน ตำแหน่งงาน ภาระงาน ทำให้ครูแต่ละบุคคลได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกัน อาจจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ สอดคล้องกับ (พิชญาภา สอนสร้อยทอง และทินกร พูลพุด, 2562) ศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอม่วงสามสิบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่า จำแนกตาม ตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างประสบการณ์

ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 โดยภาพรวมและทุกรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของภาครัฐ มักมีวัฒนธรรมองค์กรในการเลื่อนตำแหน่งจากการบริหารในสถานศึกษาขนาดเล็ก และเลื่อนตำแหน่งไปในสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ตามลำดับ รวมทั้งภารกิจทำให้ความสำคัญต่อภาระงานของผู้บริหารอาจมีความต่างกัน สถานศึกษาขนาดใหญ่มีรองผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาขนาดเล็กไม่มีรองผู้บริหารสถานศึกษา เป็นต้น จึงเป็นไปได้ว่าครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน จึงมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ต่างกัน สอดคล้องกับ (เกตุสุดา กิ่งการจร, 2560) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 สระบุรี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ (พิชญาภา สอนสร้อยทอง และทินกร พูลพุด, 2562) ศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอม่วงสามสิบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่า จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้คือ ด้านการประเมินผลการสอนของครู ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านการวางแผนเพื่อการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร และด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตามลำดับ

บทสรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 2 เพื่อทราบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 2 ซึ่งผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านการประเมินผลการสอนของครู ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านการวางแผนเพื่อการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร และด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตามลำดับ

การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อยู่ในระดับต่ำที่สุดกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรดำเนินการด้านนี้โดยยึดแนวทางการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของกระทรวงสาธารณสุข โดยผู้บริหารควรวางแผนจัดการเรียนรู้ ด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลการจัดการศึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนไว้อย่างเป็นระบบ กำหนดขั้นตอนในการคัดแยกนักเรียนใน 9 ประเภท การกำหนดสถานที่ และสรุปรูปแบบการเรียนรู้ร่วม ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรม สนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการศึกษาเด็กรายบุคคล เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอก นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการคำนึงถึงความเหมาะสมต่อบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2 จากการวิจัยพบว่า ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการกระตุ้น จูงใจให้ครูและบุคลากรให้ติดตามความก้าวหน้าของการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาของประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมถึงการบริหารสถานศึกษาโดยกระบวนการส่งเสริม มอบหมายภาระงาน เช่น การฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตร การกำหนดนโยบายการพัฒนาหลักสูตร ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่กำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลง เช่น หลักสูตรฐานสมรรถนะ รวมทั้ง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่หลากหลาย มีกระบวนการนิเทศติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารควรจัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการสัมมนาการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องโดยมีการวางแผนและมีการจัดประชุมส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้า การจัดการอบรมเพิ่มเติม สนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาตนเอง ควรมีการพัฒนาครูให้ตรงสายงานให้มากขึ้น ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการทำสื่อนวัตกรรม รวมทั้งการส่งครูเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองและนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่ประถมศึกษาเขต 2

2.2 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับตัวแปรอื่นๆ เช่น ความมีประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อจะได้องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางด้านการบริหารการศึกษาเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กิตติวรรณ แสนโท. (2556). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

- เกตุสุตา กิ่งการจร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.*
- จรรยาภรณ์ มาตาชาติ. (2562). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.*
- จิราภา ทิศวงศ์ และชวลิต เกิดทิพย์. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเรียนรวมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปีที่ 29 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2561, 114.*
- จุฑาทิพย์ ชัยบัณฑิต. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16. *วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ณิชาวรรณัฐ ของดี. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในอำเภอวังเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 3. *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.*
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2555). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- พรชัย ธนปารมิกุล. (2555). ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตเบญจสิริ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. *สารนิพนธ์ กศ.ม. การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิชญาภา สอนสร้อยทอง และทินกร พูลพุ่ม. (2562). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่จัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2. *วารสารวิจัยวิชาการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2562, 51-52.*
- วิศวะ ผลกอง. (2562). ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.*
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. (2564). *ข้อมูลเกี่ยวกับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.yala2.go.th/2021/index.php>

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการประเมินสมรรถนะครู*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542-2551)*. กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610.
- Seyfarth, J. T. (1999). *The principal: new leadership for new challenger*. New Jersey: Prentice-Hall.

